

Пре више од десет година, у време срећније, добио сам од покојног Лоле Ђукића, човека који је умео да гаји пријатељства, чудан дар. Поклонио ми огромну, укоричену свеску са хиљаду празних, белих листова. Није га мрзело да од књиговесца наручи да се свеска направи и укоричи, и још да се на корицама напише наслов, златотиском, као да је празна свеска нека књига, нека будућа књига. Писало је: НЕШТО ЛЕПО.

„Ево ти, скридомане“, смеје се Ђукић – „дела напиши НЕШТО ЛЕПО. Умећеш ти то!“, још ме храбри – „Само пази! Не сме ни један лист да се истргне из свеске. А кад испишеш, свеску ми врати.“ Били смо, онда, весели,

орни, добре воље, попили мало вина; олако сам примио дар, али и обавезу да му, једном, кад-тад, вратим свеску, исписану до последњег листа.

Али шта да ради са празном свеском од хиљаду листова један лењи писац? Поготово ако се примио грдне, претешке обавезе да пише и напише НЕШТО ЛЕПО? Данима, месецима, читаву једну зиму, стајала је Лолина свеска на столу, прилазио бих јој, отварао прву страницу, смишљао шта би то НЕШТО ЛЕПО могао да запишем. Испрва сам све то држао за шалу, али колико је време дуже одмицало све сам се више мучио. Лола ме, међутим, господски није потсећао на обавезу. Дошло лето. Свеску са хиљаду празних страница понео сам са собом у Ровињ, сигуран да ћу тамо, у малом стану у Карери, за који сам чврсто држао да ће ми бити уточиште у старости, пронаћи и уписати бар НЕШТО ЛЕПО у свеску са насловом НЕШТО ЛЕПО.

Бадава, прођоше лето и јесен, још два-три лета, а Лолина свеска стоји на огради камина – празна, неначета. Долазе ми пријатељи – било је међу њима неколицина одличних писаца, могли би они, чини ти се, написати НЕШТО ЛЕПО, нудим им свеску. Неко се усуди, при-

ђе, маши се за писаљку, али стане, одустане. А Лолина свеска стоји, чека и потсмева нам се. Помислим на крају: па зар то само собом није НЕШТО ЛЕПО? Лолино!

А онда се, одједном, све сручило. Збогом, Ровињу! У мој станчић у Ровињу провалио неки врли, претерано врли домољуб, бојовник и усташа – не крије, послао ми фотографију како је он уредио стан: изнад камина, тамо где су стајале Лолина свеска, и фотографија мог друга Душка Радовића – испрсио се намрштени поглавник Анте Павелић, истурио високо браду, а лево горе, ваљда да ублажи бес и строгоћу, беше постављена једна чедна, смирена благословена Госпа, ружичастог лица! Било, прошло. Прежалио сам Ровињ, али једно не престајем да се питам, шта је тај Иван Талић, тако се звао, учинио са празном, Лолином свеском од хиљаду страница на чијим је корицама писало НЕШТО ЛЕПО?

Пре три године је отишао Лола. Остао сам му дужан. Нисам написао НЕШТО ЛЕПО. Ех, да је то једино изневерено обећање!

Сетио сам се ове приче о Лолиној свесци пре неколико дана, кад ме Малиша Маринковић, Лолин друг, такође, замолио да покушам

да за Сити Радио напишем НЕШТО ЛЕПО. Олако сам пристао, све мислећи да ћу се, макар малчице, одужити нашем Лоли. Па и ако не будем исписао хиљаду страница, него само неколико, ипак ће то бити НЕШТО, ко зна, можда и ЛЕПО. Јер НЕШТО ЛЕПО је и тражити НЕШТО ЛЕПО, и тамо где га нема и онда кад га нема. Јер га има, него га ми не видимо.

* * *

Постоји оно чувено новинарско правило о томе шта је занимљиво. Каже се: није никаква вест да је пас ујео човека, него би била кад би човек ујео пса. У сваком случају – неко некога мора да уједе. Дабоме, каква би била вест да је човек помиловао псетанце које му се врзало око ногу? Никаква! Пих!

И писци се изгледа држе овог правила. Сам Толстој пише на почетку своје најлепше књиге да су све срећне породице сличне на исти – досадан – начин, а да су оне друге, несрећне, несрећне на само свој, посебан – занимљив – начин. Срећа је, дакле, прилично досадна, празњикава и банална, али несрећа разнолика, посебна, испуњена, да је читалац просто пожели.

Отуд онолико много несреће у књигама; отуд онолико мало среће у нашим причама. У нашим разговорима, богме, и у нашим мислима, све више. Затрпани вестима о несрећама, страхотама, разним гадостима, постали смо прилично слепи, глуви, тупи за малецне обичне, нежне, пријатне и лековите приче о томе како нико никога није ујео, него га, ено, лепо погледао, још и помиловао. Јер, ми канда више не обраћамо пажњу на оно око нас што је НЕШТО ЛЕПО, пријатно и обично; држимо да нам то припада узгред и приде. Још горе, да то и није ништа нарочито. А то је ткиво живота. Куку нама ако њега нестане.

Због тога ћу се, знам, добрано намучити док се сетим и саставим макар неколико прича, које бих вам био рад да испричам, а које примећују, издвајају НЕШТО ЛЕПО.

НЕШТО ЛЕПО? На пример, на пример, сквер на Врачару, код Каленића пијаце. Скоро су га уредили, поплочали, угодили неколико клупица, поставили попрсје Војводи Бојовићу. Сто педесет пет ситних и лаганих корака око сквера, бројао сам. Деветнаест платана.

Београд је велико позориште, има колико год хоћеш zgodних, као удешених, позорница, увек спремне, оне једва чекају да на њих ступе глумци свакодневног позоришта.

Такав је, на пример, онај сквер са старим платанима код Каленића пијаце. Овде се слива чак десет београдских улица и уличица. Саве Ковачевића и Максима Горког – са истока, Пролетерских бригада и Кичевска – са запада, па Голсвортијева – са севера, а Курсулина – са југа. Ако нисам помешао стране света, јер се на овој вртешки све зачас помеша. Ту су још и оне краће, косе приточице: Вишка, Баба Вишњина, Трнска, и преграђени крајичак Млатишумине. Све се ове жиле и жилице заплићу

у загонетни београдски чвор, у инат урбанистима који воле строге праве линије, а плаше се запетљаних чворова. Сквер је недавно уређен и украшен спомеником војводи Бојовићу, показало се – узалудном победнику на Брегалници и Куманову.

Јуче сам, рамљући и вукући леву ногу клонулог стопала, измерио позорницу – сто педесет пет кратких и неједнаких корака по ивици обухватне елипсе.

Од старог декора, засађеног пре ко зна колико година – деветнаест зрелих, озбиљних платана, глатке коже, само при дну стабала мало набораних. Као срозане чарапе. Као зглобови оболели од гихта. Травњак, околу неколико бетонских жардињера.

Ето праве, удешене, ренесансне, Паладијеве позорнице: три бочна улаза, главни улаз, лицем у лице према старој кафани „Каленић“. Лево, са стране, два нова кафића, а свуд околу безбројни киосци и чепенци. Каленића пијача – трбух Београда.

Позорници недостају само глумци. Али, зачас можемо да замислимо неколико згодних сусрета и сцена. Долазе један другом у сусрет,

Џон Голсворти и Максим Горки, поздраве се, приседну на клупу да попричају, имају о чему – колеге су, писци, и вршњаци, исте су године рођени – 1867. исти век проживели, Џон је умро 1933, а Максима су, прича се, отровали 1939. На другој клупи љути јунак са Сутјеске Сава Ковачевић се жали јунаку са Делиграда Јови Курсули како ови нови данашњи хоће да му отму улицу, да је поново зову Милешевска, како се пре звала. Кад, гле, из дубине позорнице, с лева, долази весела Баба Вишња, пошла на пијак. „Море, Јово, Саво... Максиме, сер Голсворти... Манте се, момци, тешких разговора. У Београду смо... Удри бригу на весеље. Нађите НЕШТО ЛЕПО.“

Добри духови Београда вијају се око овог сквера. Овде су доскора, често, у рани јутарњи час, пролазили песник Либеро Маркони, глумац Зоран Радмиловић, писац Аца Поповић – становали су близу, у комшилуку. Били су украс Београда, НЕШТО ЛЕПО.

Могли бисмо опет на ону летњу позорницу на скверу код Каленића пијаце. Сцена би била празна да на клупи не седи, лицем окренут сунцу један старац. Као да га сам Бекет довео и оставио да чека.

Старац се зове Стефан, станује ту близу, у Баба Вишњиној. Од како се усталило лепо време сваки дан седи на клупи, пригрева кости на сунцу, жмирка, можда сања. Човек је ту, позориште може да почне. Комадић у три чина.

Преко сквера пролази поштар, лелуја се и звиждуће „О соли мио!“ Старац отшкрине једно око; не нада се писму, нико му није писао одавно, никоме није писао. А поштар га обрадује. Пензија! И једно писмо! Са шаре-

ном марком, кенгур у скоку, хоће да искочи из марке. Аустралија! Старац дуго гледа у кенгура, преврће у рукама писмо. Осећа под окошталним прстима нешто чвршће у коверти. Можда фотографија?

У Аустралији живи његов син – није му се јављао осам година. Старац не обраћа пажњу на поштара, који му, зачас, одброји пензију: шест стотинарки, нешто ситниша. „То је твоје“, старац му враћа неколико динара. Поштар кривуда док пролази преко сквера; увек тако у весели дан кад се деле пензије.

Сточетрдесет пензија у његовом реону, пута ситниш, плус ракијица, пиво, кафа и колачи... Готов је први чин!

Старац плашљиво отвара писмо. Да, фотографија! На слици пегави дечак са великим качкетом, обрнутим наопако, смеје се, намигује.

На полеђини: „Мом деди Стефану – његов унук Стефан.“

„Ја имам унука!“, старац подигне руке, маше, дозива: „Поштаре, поштаре!“, а глас му не излази из сухог грла: „Еј, поштаре!“ Весели поштар замиче лево у Кичевску. Узнемирени старац, погођен изненадном срећом, са шест

глатких стотинарки у једној, и сликом малог Стефана у другој руци... Готов је други чин.

Преко пута, у печењари на ћошку Максим Горког и Курсулине Цигани трубачи одложили у прашину дуваљке, једу печене пилиће. Старац им маше рукама, зове... Свакоме ко прелази преко сквера показује писмо и паре... „Хоћу да частим, морам да частим.“ Трубачи бришу рукавима умазана уста и браде, претрче преко улице, зграбе старцу из руку стотинарке, почну да свирају из све снаге. „Ђурђевдан је...“ Зачас се на скверу скупе људи и жене, дечурлија, жељни игре, хватају се у коло.

Старац Стефан се враћа на своје место под топлим сунцем, седи. Мало гледа људе како играју, мало дремка, али не испушта из стиснуте шаке, десне, слику свог унука имењака. А лева шака му виси са стране, празна, без оних неколико глупих стотинарки. Овде би могао да буде крај.

Леп крај?

* * *

Стефан Б., старац, већ данима, од како се усталило врло летње време, седи сваки дан на